

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра історії України та правознавства
Кафедра всесвітньої історії
Музей історії навчального закладу (КДПУ)

До 90-річчя
Криворізького державного
педагогічного університету

До 90-річчя
започаткування підготовки істориків
при КДПУ (КІО, КДІІ)

ІСТОРИЧНА ОСВІТА В КРИВОРІЗЬКОМУ ПЕДУНІВЕРСИТЕТІ: ОСОБИСТІСНИЙ ВИМІР

*Збірник історико-біографічних розвідок
та мемуарних матеріалів*

Збірник засновано 2020 року

Випуск 1

Кривий Ріг — 2020

ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ КОМАРОВ (1954–2011): ВЧЕНИЙ І ПЕДАГОГ (до 65-річчя від дня народження)

Л. В. Задорожна,

канд. пед. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. Стаття присвячена вшануванню пам'яті професора, доктора педагогічних наук Володимира Олексійовича Комарова, його педагогічної та наукової діяльності. Написана на честь ювілею КДПУ.

Ключові слова: професор, доктор педагогічних наук Володимир Олексійович Комаров; теорія та методика навчання історії; шкільна історична освіта; історичне мислення; кафедра історії України КДПУ.

1 вересня 2000 р. за наказом Міністерства освіти і науки України у Криворізькому педагогічному інституті була заснована кафедра історії України. Першим завідувачем кафедри став професор, доктор педагогічних наук Володимир Олексійович Комаров — відомий український вчений, педагог, який багато зробив для розвитку кафедри та української педагогіки. Він прожив недовге, але яскраве життя, залишив про себе добру пам'ять.

Володимир Олексійович народився 30 жовтня 1954 р. в м. Сніжному Донецької обл. в сім'ї шахтаря. У 1962 р. поступив до середньої школи, яку закінчив в 1972 р., в цьому ж році вступив на історичний факультет Донецького державного університету, який закінчив у 1977 р. за фахом: історична освіта, методика навчання історії в школі. Після закінчення університету В. О. Комаров був направлений на роботу в СШ №9 м. Торез Донецької обл., в якій він працював 10 років вчителем історії і суспільствознавства.

З січня 1988 р. Володимир Олексійович починає працювати в Криворізькому педагогічному інституті старшим викладачем кафедри педагогіки і психології. У 1986 р. — захищає дисертацію на здобуття наукового ступеню «кандидат педагогічних наук», який був присуджений Рішенням Ради при НДІ змісту та методів навчання АПН СРСР від 23 січня 1987 р. Рішенням Держкомітету СРСР народної освіти від 29 січня 1992 р. В. О. Комарову присвоєне вчене звання доцента по кафедрі педагогіки.

Докторську дисертацію на тему «Методичні умови формування історичного мислення учнів у процесі навчання» О. В. Комаров захистив у спеціалізованій Вченій Раді Інституту педагогіки АПН України, рішенням якої від 15 листопада 1996 р. був присуджений науковий ступінь доктора педагогічних наук.

Із квітня 1999 року після акредитації за 4 рівнем Криворізький педагогічний починає працювати в статусі університету. Триває процес відкриття нових факультетів та спеціальностей, серед яких спеціальність «Історія» (1997 р.), історичний факультет (2002 р.). У лютому 2002 р. В. О. Комарову присвоєне вчене звання професора по кафедрі історії України. Професор В. О. Комаров в університеті читав лекції з курсів «Наукові основи підготовчої діяльності студентів», «Історія педагогіки», «Теорія та методика викладання історії в школі» та ін., лекції з актуальних питань педагогіки та шкільної історії на курсах підвищення кваліфікації вчителів. Співпрацював з педагогічними колективами шкіл Кривого Рогу. Займався дослідженням проблеми формування історичного мислення учнів у процесі вивчення історії у загальноосвітній школі. Встановив структуру та функції історичного мислення. Входив до складу редколегії журналу «Історія в школах України», «Історія в школі», «Пам'ять століть».

У жовтні 2001 р. кафедра історії України Криворізького державного педагогічного університету за ініціативи проф. В. О. Комарова стала базовою для проведення науково-практичної конференції «Україна: минуле і сучасність». Збірник наукових праць, який вийшов за результатами роботи конференції, був присвячений 10-річчю Незалежності України. У наукових працях учасників заходу висвітлювалися дослідження актуальних питань методології, методики, періодизації української історії, а також проблеми розвитку освіти в українському суспільстві.

Працюючи завідувачем кафедри історії України вчений спрямував зусилля на формування та згуртування колективу, підвищення рівня навчально-виховного процесу та науково-дослідної роботи. Під його керівництвом колектив кафедри приділяв увагу навчанню та вихованню молодого покоління вчителів-істориків, випускників КДПУ. Під керівництвом проф. В. О. Комарова аспіранти захищали кандидатські дисертації, а студенти готували наукові роботи. У 2003 р. виходить авторський варіант навчального посібника зі шкільного курсу історії з методикою викладання для студентів історичної спеціальності педагогічних університетів. Видання було одним з перших навчальних посібників в сучасній Україні, що допомагало студентам в опануванні

актуальних питань методики навчання історії в школі та набуття професійних вмінь та навичок вчителя історії. У 2007 р. Володимир Олексійович перейшов на посаду професора кафедри соціології та психології Криворізького факультету Запорізького національного університету.

За результатами досліджень проф. В. О. Комарова було надруковано понад 85 наукових праць та 4 навчально-методичні комплекси. Володимир Олексійович виступав на наукових конференціях та семінарах місцевого, обласного, республіканського та міжнародного рівнів, його праці добре відомі педагогічній спільноті України.

Основною в його науково-дослідній роботі була проблема формування та розвитку історичного мислення школярів. Не випадково саме їй було присвячено докторську дисертацію, навчально-методичні посібники: Педагогічні умови формування історичного мислення учнів : навчально-методичні посібник. Дніпропетровськ: «Пороги», 1994; Методичні умови формування історичного мислення старшокласників. Кривий Ріг, 1995 р. та низку публікацій: Розвиток мислення школярів і творча майстерність вчителя. *Формування професіоналізму майбутніх педагогів в умовах педагогічного вузу* : тези доповідей та повідомлень наук.-практ. міжвуз. конф. Кривий Ріг, 1992.; Від вибору цілей до перевірки результатів. *Рідна школа*, 1994, № 1–2; Оцінювальна функція історичного мислення як досвід емоційної пізнавальної діяльності. *Активізація учебної діяльності школьників*. Кривий Ріг, 1995; Формування творчого гуманітарного мислення на уроках історії України. *Проблеми гуманізації навчально-виховного процесу у педагогічній теорії та практиці української школи* : матер. наук.-практ. конф. Кривий Ріг, 1996. Ч. 2.; Історичне мислення: дослідження та перспективи (на прикладі теми «Громадянська війна в США», 9 кл.). *Історія в школі*, 2004, № 2.; Роль образного мислення в процесі формування історичних знань учнів. Від фактів до понять, *Історія в школі*, 2008, № 4. та ін.

На початку 90-х років ХХ ст. в умовах становлення сучасної української держави та реформування в ній шкільної освіти постало питання нагального створення принципово нових за змістом та методологією підручників з історії України. Вкладом у реалізацію цього завдання стає стаття В. О. Комарова у провідному українському журналі. У 1992 році В. О. Комаров стає автором унікальної праці — навчального посібника «Історія Криворіжжя» (Історія Криворіжжя : навч. посібник. Дніпропетровськ : Січ, 1992, 165 с.). Це був перший в Україні шкільний навчальний посібник з історичного краєзнавства.

Посібник розрахований на учнів 8–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів Криворіжжя, дає можливість організувати проведення уроків з історії рідного краю, а також може бути використаний вчителями початкової школи як джерело додаткової інформації. В ньому є багато цікавих відомостей про Криворіжжя та використані схеми, таблиці, які зручні для порівняння і засвоєння матеріалу. А головною особливістю підручника є те, що в ньому надавались методичні вказівки вчителям, як вивчати конкретну тему. «Історія Криворіжжя» була надрукована на кошти міського відділу народної освіти, тиражом 1000 примірників, що допомогло забезпечити школи м. Кривого Рогу необхідним матеріалом. В останні роки життя Комаров В. О. працював над другим виданням навчального посібника, але нажаль через брак коштів цього не сталось, він існує в електронному варіанті.

У подальшому проф. В. О. Комаров досліджував проблему змісту шкільної історичної освіти та методики формування історичних знань учнів у сучасній Україні. З'являються наукові публікації: Об'єктивні та суб'єктивні характеристики історичних знань школярів. *Індивідуальний підход к подготовке будущего учителя* : сб. науч. трудов. Кривой Рог, 1995; Формування поняття «Українська державність» на уроках історії та правознавства, *Історія в школах України*, 1998, № 2; Концептуальні засади шкільної історичної освіти, *Історія в школах України*, 1999, № 3; Методичні питання формування усвідомленості знань учнів, *Рідна школа*, 2000, № 9; Історичні образи : як їх формувати, *Історія в школах України*, 2001, № 2; Шкільна історична освіта: шляхи перебудови, *Історія в школах України*, 2001, № 3 та ін.

Упродовж 1998–2002 рр. у журналі «Історія в школі» вийшла низка статей, присвячених питанням економічної освіти школярів на уроках історії: «Економічна освіта учнів на уроках історії України (8–9 кл.)»; «Економічна освіта школярів на уроках історії України (7–8 кл.)»; «Економічна освіта дев'ятикласників на уроках вітчизняної історії кінця ХІХ — початку ХХ століття»; «Питання економічної освіти дев'ятикласників на уроках історії України (друга половина ХІХ ст.)»; «Економічна освіта дев'ятикласників на уроках вітчизняної історії кінця ХІХ — початку ХХ століття»; «Визвольні змагання українського народу (1917–1920 рр.) як складова змісту економічної освіти»; «Україна в роки нової економічної політики: проблеми економічної освіти десятикласників»; «Радянська модернізація України (1928–1938). Проблеми економічної освіти десятикласників» та ін.

У 2003 році було опубліковано низку праць, присвячених проблемі систематизації методів навчання історії у школі в умовах системи проблемного навчання: До питання про систему методів навчання історії в школі, *Історія в школах України*, 2003, № 3; Наступність в системі методів навчання історії, *Історія в школі*, 2003, № 4; Про систему методів навчання історії в школі, *Історія в школах України*, 2003, № 6.

Володимир Олексійович до останнього не залишав наукової діяльності, про що свідчать останні статті та матеріали, які він не встиг опублікувати. Нажаль у 2011 р. після тривалої хвороби проф. В. О. Комаров пішов з життя. Добра пам'ять про професора, науковця-інтелектуала, педагога, добру та чуйну людину назавжди залишиться в наших серцях.

Професор, доктор педагогічних наук Володимир Олексійович Комаров був нагороджений Почесними Грамотами Міністерства освіти і науки України (1999, 2003) та нагрудним знаком «Відмінник освіти України» (2007).